

современного персидского языка. Лингвистические круги Ирана в конце концов уходят от догматических норм предыдущих столетий в изучении своего языка и перенимают опыт европейской лингвистической школы.

Ключевые слова: лингвистика, глагол, классификация глагола, простой глагол, сложный глагол, компонирующий глагол.

Shevchenko A., Researcher,
Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

A part of speech This article describes the process of forming opinions on the verb as a part of speech of the Iranian Linguistics XIX-XX centuries. XIX century is characterized by a dogmatic and unscientific approach to the study of the Persian language.

According to a centuries-old tradition the study of the Persian language was based on Arabic grammar and it was a dogma for linguists of the time. The scientific works of this period just show the views of linguists previous centuries.

XX century is a period of increased interest in the grammar of the Persian language in general and the verb as a part of the speech in particular by the Iranian and foreign linguists.

We can see the scientific and more fundamental approach to the study of all aspects of the grammar of modern Persian language. Linguistic circles of Iran finally adopted the experience of European linguistic school.

Key words: linguistics, verb, classification of verbs, light verb, compound verb, auxiliary verb.

УДК 81'255.4=134.2=161.2:821.134.2

Шендрик О., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНОВМОВНИХ ВЕРЛІБРІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (на прикладі поезій Х.Л. Борхеса та Ф.Г. Лорки)

У статті розглядаються особливості перекладу верлібрів українською мовою на прикладі поезій Х.Л. Борхеса та Ф.Г. Лорки. Аналізуються принципові перекладацькі проблеми та шляхи їх подолання вітчизняними перекладачами.

Ключові слова: художній переклад, верлібр, іспаномовна література.

Донині проблема перекладу верлібрової поезії у парі мов іспанська-українська перебувала на маргінесах перекладознавчих студій. Саме тому ця тема є актуальною для подальшого поглибленого вивчення. Об'єктом дослідження є особливості функціонування стилістичних прийомів синтаксису в іспаномовній верлібровій поезії, а предметом – відтворення стилістичних засобів синтаксису та виконання перекладацьких завдань, пов'язаних із синтаксисом верлібрів загалом. Мета дослідження полягає в аналізі перекладацьких трансформацій, застосованих для адекватного відтворення засобів експресивного синтаксису в оригінальній поезії. Дослідження відбувається на матеріалі українських перекладів поезій Х.Л. Борхеса та Ф.Г. Лорки, виконаних С. Борщевським, Г. Латником і М. Москаленком.

Починаючи з середини ХІХ століття, верлібр, або "вільний вірш", активно використовується поетами поруч із традиційною римованою лірикою. Ба навіть більше, сучасні поетичні тенденції свідчать про майже тотальне домінування цієї віршової форми, особливо в західних літературах (візьмімо до прикладу хоча б творчість поляка Марціна Светліцького, американця Чарльза Буковскі, аргентинки Карли Правісані й лауреата Нобелівської премії з літератури 2011 року шведа Томаса Транстремера). Виникненню верлібру ми завдячуємо передусім США, де його "батьком" вважають Волта Вітмена, а також Франції, де його розвитку посприяли поети-символісти [1].

Базуючись на особистих переживаннях поета, верлібр відкриває йому поле для творчої свободи, дає можливість вільно використовувати бажані слова та звуки, не обтяжуючи себе рамками форми. На перший погляд може здатися, що верлібр є спробою зруйнувати канони поезії, запровадити нове мистецтво, відкинути всі правила та традиції, проте це цілком хибне враження. Про художні особливості верлібрів, слушно висловлюється О.Л. Жовтис, стверджуючи, що верлібр "будується на повторенні фонетичних сутностей різних рівнів, що змінюють одна одну", причому компонентами повтору в паралельних рядах (кореспондуючих) рядах можуть бути фонема, склад, стопа, наголос, група слів і фраза [3; 188].

Попри досить довгу традицію верлібрів, питання щодо особливостей їхнього перекладу досі лишається об'єктом полеміки. Зокрема цьому сприяють розбіжності в підходах щодо дефініції

цього літературного жанру. Так, укладачі "Літературознавчого словника-довідника" Т. Гром'як, Ю. Ковалів, В. Теремко пропонують таке визначення: "неримований ненаголошений віршорядок (і вірш як жанр)" [2; 109]. Також учені не ототожнюють поняття "верлібр" і "вільний вірш", який вони розглядають як частину парадигми силабо-тонічної поезії [2; 125].

До проблеми перекладу верлібрів зверталися у своїх дослідженнях багато вітчизняних і зарубіжних перекладознавців: В. Коптілов, О. Гайнічеру, Г. Гачечіладзе, Є. Еткінд, Д. Самойлов та інші. Зокрема, на думку останнього, основні складнощі перекладу верлібру полягають у трьох головних причинах. По-перше, це його обов'язкова ритмічна структура та звукова організація, сутність законів якої полягає у виявленні природного ритмічного ладу, закладеного в мові, а не підпорядкованого зовнішнім законам віршування. По-друге, у верлібрі, за відсутності рими й розміру, провідне значення отримують моменти часом досить складної композиції. І нарешті, по-третє, всі компоненти повинні бути сплавлені в єдиний, неповторний для кожного вірша інтонації [4; 70].

Доречним на наш погляд видається дослідити синтаксичний аспект перекладу верлібрів, адже саме він досить часто викликає труднощі для перекладача. Це стосується як стилістичних фігур, так і синтаксичних особливостей іспанської мови взагалі. Однією з таких особливостей є асиметрична для української мови категорія складного інфінітива. У вірші Хорхе Луїса Борхеса *El Sur* складні інфінітиви (*haber sentido*, *haber mirado*) виконують не лише граматичну функцію, але й стилістичну, адже автор використовує їх під час епіфоричного повтору:

Desde uno de tus patios **haber mirado**
las antiguas estrellas,
desde el banco de sombra **haber mirado**
esas luces dispersas
que mi ignorancia no ha aprendido a nombrar
ni a ordenar en constelaciones,
haber sentido el círculo del agua
en el secreto aljibe,
el olor del jazmín y la madreelva,
el silencio del pájaro dormido,
el arco del zaguán, la humedad
esas cosas, acaso, son el poema

У двох перекладах цього вірша українською мовою перекладачі застосували різні підходи до відтворення цієї граматичної категорії. Так, С. Борщевський вирішив відтворити його найближчим за значенням українським відповідником, тобто простим інфінітивом: "На одному з твоїх подвір'їв дивитисьна прадавні зорі, в сутінках сидіти на лаві й дивитись..." Інший перекладач, Г. Латник, вирішив передати завершеність дії складного інфінітива, її попередність дієприслівником минулого часу доконаного виду: "З одного з твоїх патіо надивившись на давні зірки, з темної лави надивившись..." Якщо говорити про індивідуальний стиль обох перекладачів, то для Г. Латника важливим є максимально точно передати авторське послання, прагнучи відтворити авторські лексику й синтаксис ледь не стовідсотково, тому подекуди його переклади справляють враження підрядкових. С. Борщевський же навпаки намагається охудожнити, поетизувати мову Борхеса всіма можливими ресурсами мови української.

Цікавим з точки зору відтворення синтаксичних фігур постає Борхесів вірш "Альгамабра":

Grata la voz del agua
 a quien abrumaron negras arenas,
 grato a la mano cóncava
 el mármol circular de la columna,
 gratos los finos laberintos del agua
 entre los limoneros,
 grata la música del zéjel,
 grato el amor y grata la plegaria
 dirigida a un Dios que está solo,
 grato el jazmín.

Vano el alfanje
 ante las largas lanzas de los muchos,
 vano ser el mejor.
 Grato sentir o presentir, rey doliente,
 que tus dulzuras son adioses,
 que te será negada la llave,
 que la cruz del infiel borrará la luna,
 que la tarde que miras es la última.

Ця поезія рясніє анафоричними повторами, що характерно для верлібрової поезії. Проте окрім цього її особливістю є синтаксична структура типу *Grata[sea] la voz del agua*, яка була запозичена

іспанською мовою з арабської поетичної традиції [5;155]. У такому випадку слухним видається рішення С. Борщевського щодо максимально наближеного до оригіналу відтворення цієї синтаксичної структури в українському перекладі: "Голос води утішний... утішні звивисті рівчаки, якими тече вода серед лимонних дерев, утішна мелодія заджала, утішна любов і утішна молитва, звернена до самого Бога, утішний жасмин...". Прийом інверсії, застосований перекладачем, підкреслює переживання ліричного героя. Варто розглянути ще один цікавий синтаксичний аспект цього вірша, а саме рядок *que te será negada la llave*, в якому використовується нехарактерна для української мови форма пасиву. Щоб не нагромаджувати неозначено-особові структури, С. Борщевський вдається до заміни та семантичного розвитку при перекладі: "що тобі не дадуть ключа".

Іноді перекладачеві доводиться вдаватися до синтаксичних трансформацій у перекладі верлібрів не лише через мовну асиметрію чи для подолання незв'язності, а й через необхідність збереження ритмомелодики оригінальної поезії. Так, у вірші "Маленька нескінченна поема" іспанського поета Федеріко Гарсія Лорки є строфа:

Pero si la nieve se equivoca de corazón
puede llegar el viento Austro
y como el aire no hace caso de los gemidos
tendremos que paecer otra vez las hierbas de los cementerios

рядок *puede llegar el viento Austro* якої перекладач М. Москаленко передав, як "із Півдня може налетіти вітер", вдавшись до реструктуризації вихідного речення українською мовою, а також застосовавши стилістичний прийом гіпербатону.

Також важливим аспектом перекладу верлібрів з точки зору синтаксису є відтворення еліптичних речень, які функціонують як особливий стилістичний засіб в іспанській мові і не є ним в українській. Так у вірші "Ода Волту Вітмену" у рядку

Peroningunosedormía,
ninguno quería ser el río,
ninguno amaba las hojas grandes,
ninguno la lengua azul de la playa.

М. Москаленко вдається до заміни іспанського займенника *ninguno* українським сполучником *або*:

Але ніхто не спав,
ніхто не хотів бути рікою,
ніхто не любив великого листа
або синього языка узбережжя.

Таким чином, попри не стовідсоткове відтворення анафори, було досягнуто зв'язності та сполучуваності характерної для української мови.

У ще одному вірші Лорки "Смерть" важливим перекладацьким завданням є переклад однорідних присудків у рядку *Уо, porlosaleros, ¿qué serafindellamasbuscoysoy!..*. Оскільки прямі відповідники іспанських *buscar* і *ser* "шукати" і "бути" в українській мові керують різними відмінками, перекладачеві довелося вдаватися до прийому додавання: "А я, під навісами, – якого вогняного серафима я шукаю, і він – це я!" і в такий спосіб подолати потенційну несполучуваність при перекладі.

Отже, головні труднощі під час перекладу верлібрів стосуються не лише адекватного перекладу стилістичних засобів мови оригіналу мовою перекладу, а й належного відтворення усіх синтаксичних структур, які їй притаманні й передусім тих, які є асиметричними для певної пари мов. Як показує практика, невиправдане тяжіння до максимального збереження синтаксичних структур оригінального тексту часто ускладнює сприйняття перекладеного художнього твору, надає йому рис підрядковості, незв'язності. Саме подолання останньої і є чи не найважливішим аспектом при перекладі художньої літератури загалом і верлібрів зокрема. Необхідно застосовувати весь наявний інструментарій цільової мови (у нашому випадку української) для досягнення головної мети перекладу художньої літератури – збереження художності того чи іншого літературного твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Mehler Dave*. Exploring the origins of free verse and the prose poem: a partial summary and dateline of influences / D. Mehlher Режим доступу: <http://nowculture.blogspot.com/2009/05/exploring-origins-of-free-verse-and.html> (дата звернення: 20.04.2013)
2. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ "Академія", 2007. – 752 с.

3. *Жовтис А.* Границы свободного стиха / А.Жовтис // Вопросы литературы. – 1966. – № 5. – С.118.

4. Редактор и перевод: Сборник статей. – М.:Издательство "Книга", 1965.

5. *Lapesa Rafael.* Historia de la lengua española. / R.Lapesa – Madrid: Gredos, 1981. – 690 p.

6. *Борхес Хорхе Луис.* Вибрані поезії / Х.Л. Борхес. – Львів: Кальварія, 2010. – 160 с.

7. *Гарсія Лорка Федеріко.* Поет у Нью-Йорку / Ф.Г.Лорка // Світовид. 1998. № III (32) – С. 5-51.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2013

Шендрюк А., студ.,

КНУ имени Тараса Шевченко

**ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИСПАНОЯЗЫЧНЫХ
ВЕРЛИБРОВ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК
(на примере поэзий Х.Л.Борхеса и Ф.Г.Лорки)**

В статье рассматриваются особенности перевода верлибров на украинский язык на примере стихов Х.Л. Борхеса и Ф.Г. Лорки. Анализируются принципиальные переводческие проблемы и пути их преодоления отечественными переводчиками.

Ключевые слова: художественный перевод, верлибр, испаноязычная литература.

Shendryk O., stud.,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**Translation of Hispanic free verses into Ukrainian
(based on the Ukrainian translations of J.L. Borges and F.G.
Lorca poetry)**

The article highlights the principal issues of the translation of free verses into Ukrainian on the example of the Federico García Lorca and Jorge Luis Borges poetry. It analyzes the main translation problems and the ways of their solving by Ukrainian translators.

Key words: literature translation, free verse, Hispanic literature.